

Essunga kommun

Särskild handling enligt miljöbalken

Fördjupning av översiktsplanen för Nossebro Essunga kommun

2024-09-30

Särskild handling

När en översiktsplan tas fram ska en strategisk miljöbedömning av planen göras och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tas fram. Miljöbedömningen ska göras parallellt med framtagandet av översiktsplanens förslag för att miljöaspekterna ska integreras på ett bra sätt.

Enligt 6 kap 16 § miljöbalken ska det i ett beslut att anta en plan som omfattas av kravet på strategisk miljöbedömning, eller i en särskild handling i anslutning till beslutet, finnas en redovisning av miljöbedömningsprocessen. Genom att redovisa gjorda överväganden och hur synpunkter och förslag beaktats, ges allmänheten insyn i processen.

Den särskilda handlingen ska enligt 6 kap 16 § miljöbalken redovisa:

- hur miljöaspekterna har integrerats i planen,
- hur hänsyn har tagits till miljökonsekvensbeskrivningen och inkomna synpunkter,
- skälen för att planen har antagits i stället för de alternativ som övervägts,
- vilka åtgärder som planeras för att övervaka och följa upp den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen kan medföra.

För att allmänheten, myndigheter, angränsande kommuner samt andra berörda ska kunna ta del av den särskilda handlingen utgör den i detta fall en bilaga till den av kommunfullmäktige antagna handlingen.

Miljöbedömningen

Planprocess och avgränsning av MKB

Miljöbedömningen avgränsades i ett tidigt skede avseende geografiskt område, nivå, tid och innehåll. Avgränsningen stämde av i ett samråd mellan kommunen och länsstyrelsen den 9 maj 2022.

I avgränsningssamrådet lyftes följande frågor där planens påverkan bedömdes kunna medföra en betydande miljöpåverkan:

Den fördjupade översiktsplanen med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning gick ut på samråd under tiden 22 november 2022 till 31 januari 2023. De synpunkter som framkom under samrådet ingick sedan i det fortsatta arbetet med planförslaget och miljökonsekvensbeskrivningen.

Synpunkterna medförde att planförslaget bearbetades och att ändringar gjordes i miljökonsekvensbeskrivningen.

Det bearbetade förslaget ställdes sedan ut för granskning mellan den 25 april och 25 juni 2024.

Efter granskningen gjordes vissa mindre justeringar av planförslaget

samt mindre ändringar av miljökonsekvensbeskrivningen inför antagandet i kommunfullmäktige.

Metod för miljöbedömningen

Miljöbedömningen utvidgades till att även beskriva de sociala och ekonomiska konsekvenserna av planens genomförande med syfte att inbegripa en större och bredare syn på konsekvenser än en traditionell miljöbedömning enligt miljöbalken. De formella kraven på miljökonsekvensbeskrivningar införlivades i bedömningen, samtidigt som de krav som finns i plan- och bygglagen på att redovisa planens väsentliga konsekvenser ur bland annat sociala- och ekonomiska perspektiv, uppfylls.

För att beskriva och värdera de förändringar som översiktsplanen kan föra med sig har både generella och mer objektspecifika bedömningsgrunder använts. Som generell grund ligger bland annat de globala hållbarhetsmålen, de nationella miljökvalitetsmålen, miljöbalkens allmänna hänsynsregler, miljökvalitetsnormer och andra lagkrav och riktvärden. De mer objektspecifika bedömningsgrunderna utgjordes av olika typer av underlagsmaterial som regionala och kommunala mål, planer och utredningar. Information har även inhämtats från digitala källor så som Länsstyrelsen i Västra Götalands län, VISS, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Riksantikvarieämbetet.

Inom ramen för miljöbedömningen studerades ett nollalternativ. Nollalternativet speglar en trolig utveckling om ny översiktsplan inte tas fram, antas eller genomförs. Nollalternativet innebär kortfattat i det här fallet att kommunens översiktsplan från 2019 fortsätter gälla som stöd för beslut gällande kommunens framtida mark- och vattenanvändning inom Nossebro. Som jämförelse till nollalternativet har även två alternativa utbyggnadsriktningar studerats, utbyggnad Syd och utbyggnad Öst, samt alternativa lokaliseringar av ny skola samt verksamheter.

I miljökonsekvensbeskrivningen beskrevs under samtliga skeden påverkan och konsekvenser av planförslaget utifrån naturmiljö, friluftsliv, kulturmiljö, upplevelsen av landskapet, vatten, areella näringar, hälsa och säkerhet, klimatanpassning och klimatpåverkan. Den betydande miljöpåverkan som bedömdes kunna uppstå till följd av ett genomförande av planen, ringades in.

Hänsyn till miljöbedömningen

Integrering av miljöaspekter och bortvalda områden

I arbetet med planförslaget har förutsättningar och miljöaspekter integrerats och avvägningar gjorts löpande. Under processens gång har arbetsgruppen tagit fram underlag som löpande diskuterats och bearbetats tillsammans med styrgruppen. Förenklat kan arbetet sammanfattas i följande steg:

Steg 1: I det inledande skedet av arbetet formulerades en mål för Nossebro; Den nära småstaden. Målet bröts sedan ner i fyra delmål; En levande stadskärna med tillgängliga mötesplatser, Attraktiva boendemiljöer och varierat bostadsutbud, God tillgång till parker, naturområden och vattennära miljöer vid Nossan och Ett aktivt näringsliv och gott företagsklimat. Målarbetet med tillhörande strategier togs fram med utgångspunkt från kommunens vision.

Steg 2: Utifrån arbetet med mål och delmål karterades viktiga förutsättningar för planen. Frågeställningar i arbetet var bland annat:

- Vilka värden finns i Nossebro idag?
- Vilken identitet och vilka kvaliteter har Nossebro?
- Hur kan en utveckling ske samtidigt som höga värden och Nossebros identitet bibehålls?
- Vilka strukturer finns att bygga vidare på avseende boende, verksamheter, besöksnäring, service, grönstruktur och infrastruktur?

Steg 3: Utvecklingsområden från kommunens översiktsplan från 2019 analyserades utifrån det nya målet för Nossebro, kommunens vision och dagens förutsättningar. Möjliga nya utvecklingsområden avgränsades och studerades ingående. Områden med höga naturvärden, fornlämningar, riksintressen och sammanhängande grönstruktur och jordbruksmark avgränsades och lyftes fram.

Steg 4: I ett sista steg studerades föreslagna områden mer ingående, områden valdes bort och några fick en ny avgränsning eller inriktning:

- Vid en bedömning i fält av LIS-området Nossan södra som pekats ut i Översiktsplanen från 2019, ansågs området ligga så pass lågt att översvämningsrisken är stor. En bedömning gjordes därmed att LIS-området Nossan Södra skulle utgå i sin helhet. Dels för att undvika nya utbyggnadsområden i översvämningskänsliga områden, och därmed minska risken för skador samt människors hälsa och säkerhet, och dels för att en utbyggnad i delar av området inte skulle bli en del av den samlade bebyggelsen i Nossebro. Markanvändningen i området föreslogs istället blir oförändrad och istället fungera som ett naturligt utjämningsmagasin för vatten.

Efter samrådet har beskrivningar och inriktningar för platsspecifika områden förtydligats ytterligare och konkretiserats. Följande justeringar har gjorts som har minskat planens miljöpåverkan:

- Förslaget utredningsområde för bostäder B3 Strandgatan togs bort. I det nya förslaget föreslås ingen ny bebyggelse. Området valdes bort med hänsyn till friluftslivet, biologiska mångfalden och mot bakgrund av risken för översvämning och geotekniska aspekter.
- Ytor för klimatanpassning utökades och justerades för att mer konsekvent följa strandskyddet.
- Resultatet från skyfallskarteringen studerades djupare med avseende på möjligheten för kommunen i vidare arbete reservera ytor som kan fungera som fördröjningsytor och skyfallsstråk där vatten kan avledas.

Beaktande av synpunkter

Nedan följer en sammanfattning av hur de synpunkter som rör miljöaspekter har beaktats i miljöbedömningen och i miljökonsekvensbeskrivningen. Detaljerade beskrivningar av hur synpunkter beaktats finns vidare beskrivet i samrådsredogörelsen respektive det särskilda granskningsutlåtandet.

- Avsnittet som rör miljö kvalitetsnormerna har utvecklats med ett resonemang kring hur vald markanvändning i kombination med en bra dagvattenhantering kan bidra till att förbättra miljö kvalitetsnormerna. Vidare lyfts behovet av fortsatt arbete med miljö kvalitetsnormerna för Nossan och grundvattenförekomsten Essunga genom att identifiera, kartlägga och riskbedöma förekomsterna.
- Handlingen har kompletteras med mer information om de värden som identifierats inom förslaget LIS-område.
- Områdesbeskrivningar har kompletteras med att hänsyn och anpassningar ska göras gällande känd översvämning- och dagvattenproblematik.
- Planen har kompletterats med ett resonemang om skyfallsleder och lämpliga ytor för hantering av vatten som ett vidare steg i ortens klimatanpassning.
- Planen kompletteras med en skrivning om att det i det fortsatta arbetet med centrum ska tas ett helhetsgrepp över trafiksituationen för att säkerställa framkomligheten på vägarna vid händelsen av ett skyfall.
- Planen har kompletteras med en skrivning om behov av fortsatt arbete i frågan kring befintlig bebyggelse som behöver åtgärdas med avseende på risk för ras, skred och erosion.
- Ett omtag gjordes i frågan kring skolans lokalisering i form av en fördjupad workshop med politiker och tjänstepersoner. Inför gransk-

ningsskedet bestämdes att skolan ska ligga kvar i sitt centrumnära läge med motiveringen att det bidrar till puls i centrum, att god infrastruktur redan finns på plats och att en om- eller nybyggnad, där markresurserna kan effektiviseras, kan göra att andelen grönytor ökar, att skolområdet tydligare definieras och att möjligheter finns att tillföra mer publika delar i skolans lokaler som kan nyttjas utanför skoltid.

- Planen utvecklar beskrivningen av kulturmiljövärdena och hur hänsyn bör tas till dessa.

Skäl till att planen antagits

Alternativ

I miljökonsekvensbeskrivningen har konsekvenserna av ett genomförande av planen jämförts med ett nollalternativ samt mellan alternativa utbyggnadsriktningar, alternativa lokaliseringar av ny skola och verksamheter.

Jämförelse med nollalternativ

Planen har en mer detaljerad nivå av var bostäder och verksamheter planeras. I planen görs områdesbeskrivningar av de områden där viktiga förutsättningar och värden identifieras, med andra ord förhållanden av väsentlig betydelse, och som bör beaktas i efterföljande planering. Planen bedöms därmed ge en bättre vägledning än nollalternativet och tar större hänsyn till värdefulla områden.

Behovet av bostäder bedöms vara mindre i nollalternativet. Det innebär ett mindre ianspråktagande av mark generellt i jämförelse med planen. Konsekvenserna blir därmed mindre i nollalternativet med avseende på bland annat upplevelsen av landskapet, ianspråktagande av jordbruksmark samt påverkan på kultur- och naturmiljövärden.

En ny väg söder om Necks industriområde innebär ett stort markanspråk och påverkan på bland annat landskapsbild samt natur- och kulturmiljövärden, värden som i nollalternativet inte skulle påverkas i lika hög utsträckning. I nollalternativet skulle fortsatt tung trafik köra genom centrum.

I nollalternativet pekas två LIS-områden ut som lämpliga utvecklingsområden för friluftsliv samt ny bostadsbebyggelse. I förslag till fördjupad översiktsplan har mer detaljerade studier gjorts av föreslagna LIS-områden och därmed har bättre avvägningar mellan olika intressen kunnat göras och ett LIS-område har utgått. Det innebär att planförslaget bedöms ge en bättre vägledning i kommande planering än nollalternativet och att större hänsyn tas till värdefulla områden samt risker kopplade till översvämning i jämförelse med nollalternativet.

Vidare har den fördjupade översiktsplanen tagit ett större grepp kring grönstrukturen och ekosystemtjänsterna i förhållande till ÖP 2019. Planförslaget bedöms därmed ge bättre vägledning och stöd i arbetet med dessa aspekter i jämförelse med nollalternativet.

Jämförelse med alternativa lokaliseringar

Alternativa utbyggnadsriktningar

I arbetet studerades två möjliga utvecklingsriktningar för orten, utbyggnad Syd och utbyggnad Öst. En utveckling av orten i väst bedömdes ej lämplig eftersom Nossebros friluftslivsområde, Höga berget, ligger här. I utbyggnadsriktning Syd gavs möjligheter till att skapa en utveckling med blandade funktioner. En utveckling här skulle skapa en närhet till centrum och därmed underlätta för människor att gå och cykla till daglig service eller arbete. Att bygga nära centrum kan vidare bidra till underlag för att i framtiden kunna skapa goda kollektivtrafiklösningar som bär sig och som på sikt kan bidra till ett minskat bilberoende. I söder har utvecklingsområden som angränsar till industriområdet, ridverksamheten och Gräsmaden studerats. Områdena har bedömts ligga för nära industriområdet och att en naturligare riktning för orten har varit i öster. Områdena för bostäder i söder har således valts bort. Med utbyggnadsriktning Öst hålls verksamhetsområdet fortsatt separerat från bostadsområdena. Det innebär att störningar från industrin, i form av främst tung trafik, undviks i närheten av nya bostadsområden. Utvecklingen i öst hamnar lite längre bort från centrum, men å andra sidan ges området öster om Nossan möjligheter att utvecklas så att fler mötesplatser och mer service, som idag till stor del saknas på denna sida, kan tillkomma. Områdena ligger fortfarande mycket nära centrum då avstånden i Nossebro är små.

I Stallaholmsområdet har en utveckling med bostäder studerats. Det har sedan bedöms medföra en för stor påverkan på möjligheterna för friluftsliv och idrott och har därmed inte studerats vidare. Översvämningsrisken kopplad till Nossan har också varit ett viktigt beslutsunderlag vid denna bedömning.

Alternativ lokalisering av verksamheter

Under processens gång har alternativa lokaliseringar och behovet av verksamhetsmark studerats. Det konstaterades tidigt att den industri som önskas i Nossebro är av lättare sort, lagerlokaler och likande, med begränsad risk för störning på annat vis än genom eventuellt tunga transporter. I befintlig detaljplan för industri i området vid Necks finns outnyttjad mark. En naturlig utveckling är att förlägga ny verksamhetsmark intill denna för att hålla verksamheter samlade och därmed minska risker och olägenheter för

människa. En annan lokalisering som studerats är i anslutning till väg 190 och längs med Södra vägen. En utveckling i dessa lägen bedömdes ha för stor inverkan på landskapsbilden vid Nossebros entréer och valdes därmed bort

Alternativa lokaliseringar av skola

Tre olika alternativ vad gäller skolans framtid undersöktes under samrådsskedet; utbyggnad i befintligt läge, vid golfbanan och vid Kerstinsås. Inför samrådet gjordes bedömningen att lokalisera skolan till området vid golfbanan var det som var mest lämpat för att uppnå syftet med planen, det vill säga att utveckla centrumområdet med fler tillgängliga bostäder, handel och ett mer levande centrum. Efter samrådet inkom många synpunkter på förslaget och ett omtag gjordes i frågan i form av en fördjupad workshop med politiker och tjänstepersoner kring skolans lokalisering och dess för- och nackdelar. Inför granskningsskedet bestämdes att skolan ska ligga kvar i sitt centrumnära läge med motiveringen att det bidrar till puls i centrum, att god infrastruktur redan finns på plats och att en om- eller nybyggnad, där markresurserna kan effektiviseras, kan göra att andelen grönytor ökar, att skolområdet tydligare definieras och att möjligheter finns att tillföra mer publika delar i skolans lokaler som kan nyttjas utanför skoltid.

Uppföljning och övervakning

Uppföljningen har stor betydelse för uppfyllandet av syftet med miljökonsekvensbeskrivningen och för att det långsiktiga målet om att en hållbar utveckling ska nås.

Åtgärder som avses vidtas

Översiktsplanen är vägledande och påverkar beslut som tas i kommande planering. För att nå planens mål krävs att ett fortsatt arbete sker med kommunens planer och styrdokument. Det är bland annat genom att följa upp rekommendationerna i olika styrdokument som kommunen kan förebygga negativ miljöpåverkan, göra mätningar samt följa upp resultat av olika åtgärder. De dokument som blir särskilt viktiga i den framtida planeringen är framför allt kopplade till minskad påverkan på upplevelsen av landskapet, natur-, kultur- och friluftslivsmiljöer, vattenmiljöer samt klimatanpassning - minskad risk för översvämning, ras och skred.

Nedan lyfts lämpliga åtgärder och frågor som bör studeras i efterföljande planskede, eller i samband med andra tillståndsprocesser enligt miljöbalken eller andra lagar, för att säkerställa att den fortsatta planeringen görs med hänsyn till människors hälsa och miljön.

Planer och program enligt PBL

När fördjupningar av översiktsplanen, program eller detaljplaner tas fram, ska det i ett tidigt skede bedömas om behov föreligger av att genomföra en miljöbedömning av planen samt behovet av att belysa eventuella miljökonsekvenser i en strategisk miljökonsekvensbeskrivning. Miljöbedömningsprocessen bör leda till att efterföljande planer och program enligt PBL utformas så att betydande miljöpåverkan inte uppkommer om de genomförs. Nedan listas exempel på utredningar och analyser som identifierats i arbetet med miljöbedömningen av översiktsplanen och som kan krävas i den fortsatta planeringen:

- Fördjupade studier och geotekniska utredningar vid planering i utsatta områden där det finns risk för översvämning, ras- skred- och erosion.
- Naturvärdesinventeringar vid utveckling i och intill skyddade och värdefulla natur- och vattenområden.
- Fortsatt arbete med vattenmiljöfrågorna i enlighet med åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt samt med den strategiska VA-planen för att förbättra vattenkvaliteten i vattenförekomsterna.
- Fortsatta studier av reningsverkens kapacitet.
- Studier av grön infrastruktur, samband och kopplingar, för att stärka tillgängligheten och tillgången till grön- och blåområden för rekreation, ekosystemtjänster och spridningssamband för djur- och växtlivet.
- Fördjupade studier över dagvattenhantering, bland annat med avseende på föroreningsmängder och eventuell påverkan på recipienter.
- Fortsatt arbete med miljökvalitetsnormerna för Nossan och grundvattenförekomsten genom att identifiera, kartlägga och riskbedöma förekomsterna.
- Anpassning av bebyggelsens utformning eller strukturer i centrumområdet som bedömts vara särskilt känsliga med avseende på kulturhistoriska bebyggelsevärden
- Fördjupade studier av kulturmiljöer, fornlämningar och vattenmiljöer kan krävas i anslutning till föreslagna utvecklingsområden. Bedömning av behov av arkeologiska utredningar.

Åtgärdsvalsstudie, vägplan

Vägprojekt som ny ringväg som redovisas i översiktsplanen kommer att behöva utredas vidare i form av en Åtgärdsvalsstudie, om det bedöms vara aktuellt att gå vidare med förslaget. En åtgärdsvalsstudie görs tidigt i planeringen för att tillsammans med Trafikverket få en helhetsbild och hitta hållbara förslag på åtgärder.

Dispenser, anmälan och tillståndsprövning

Tillstånd enligt kulturmiljölagen kan krävas innan ett arbete startar som riskerar att påverka eller förstöra en fornlämning.

Anmälan om eller tillstånd för vattenverksamhet kan behöva sökas för arbeten och anläggningar i vatten som förändrar vattenområdets djup, storlek eller läge. Tillstånd kommer att krävas för anläggande av broar över Nossan. I samband med tillståndsärendet kommer utredningar och inventeringar bli aktuella och en miljökonsekvensbeskrivning behöver tas fram.

Strandskyddet kan behöva upphävas alternativt behöver dispens sökas vid en utbyggnad av nya anläggningar för besöksnäringen. En utveckling av besöksanläggningarna och dess möjligheter till anpassning får studeras vidare i kommande detaljplanering.

Flera utpekade utvecklingsområden i översiktsplanen kan i större eller mindre utsträckning påverka habitat och habitatnätverk för skyddade arter. Artskydd behöver därmed hanteras tidigt i efterföljande detaljplaneprocesser och samråd bör hållas löpande med länsstyrelsen.

Särskild uppföljning av kumulativa effekter

Under processens gång har två viktiga aspekter identifierats där det är av särskild vikt att göra en uppföljning kring planens kumulativa effekter, det gäller följande;

- Kumulativa effekter av tillkommande bebyggelse/åtgärder i anslutning till Nossan.
- Kumulativa effekter av ett ianspråktagande av jordbruksmark

Hur uppföljning av de kumulativa effekterna ska ske är något som får inarbetas i fortsatta processer.

Övrig uppföljning och fortsatt arbete

Översiktsplanen lyfter behov av kommande arbete för att följa upp översiktsplanen. Utöver det som nämns ovan har följande arbeten särskilt stor vikt för integrering av miljöaspekter i den fortsatta planeringen:.

- Laddinfrastrukturplan
- Energiplan
- Förnyelseplan VA
- Dagvattenstrategi
- Kulturmiljöutredning
- Klimatanpassningsplan

Information om att översiktsplanen antagits

Enligt 6 kap. 17 § miljöbalken ska den särskilda handlingen och översiktsplanen göras tillgängliga för allmänheten och de myndigheter och kommuner som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda om antagandet.

När planen vunnit laga kraft informerar Essunga kommun om antagandet genom att lägga ut den antagna översiktsplanen på kommunens hemsida. Där läggs även denna särskilda handling upp. Protokollet från kommunfullmäktige om planens antagande sätts upp på kommunens anslagstavla. Myndigheter som antas bli berörda kommer att informeras.

Medverkande

Den särskilda handlingen är framtagen av Essunga kommuns Samhällsbyggnadsavdelning. Rådhuset Arkitekter AB har bidragit med konsultstöd i arbetet.

Essunga kommun